

**Kadıasker Damadzâde Mustafa  
Rasih Efendi Rûznâmçesi**

**Dr. Cihan KILIÇ**

© Copyright 2020

*Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.*

**ISBN**

978-605-258-964-9

**Kitap Adı**

Kadiasker Damadzâde Mustafa Rasih Efendi Rûznâmçesi

**Yazar**

Dr. Cihan KILIÇ

**Yayın Koordinatörü**

Yasin Dilmen

**Sayfa ve Kapak Tasarımı**

Akademisyen Dizgi Ünitesi

**Yayıncı Sertifika No**

47518

**Baskı ve Cilt**

Sonçağ Matbaacılık

**Bisac Code**

HIS054000

**DOI**

10.37609/akya.440

**GENEL DAĞITIM**

**Akademisyen Kitabevi A.Ş.**

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

**www.akademisyen.com**

# TEŞEKKÜR

Çankırılı Kadiasker Mustafa Rasih Efendi'nin rûznâmçesi 2017 yılında tamamladığım "XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı İlmiye Teşkilatı'nda İstihdam ve Hareket (Anadolu Kadiaskerliği Örneği)" isimli doktora tezimde kullanılan 16 defterin en hacimlilerinden birisidir. Kadiasker rûznâmçeleri son dönemlerde araştırmacıların dikkatini çekse de bu defterlerin genel amaçlı kullanıcılara hizmet etmesi açısından daha kullanılır hale getirilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada bu amaca hizmet etmesi gayesiyle hazırlanmıştır.

Eserin yayınlanması aşamasında pek çok kişinin katkısı bulunmuştur. Bunlardan doktora tezimizin hazırlanma aşamasında ve bu eserin ayrı bir başlık altında araştırmacıların hizmetine sunulması noktasında cesaretlendirici kıvılcımı veren sonrasında desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Şahban Yıldırımer hocamı ve engin Osmanlıca bilgisinden istifade ettiğim eski Devlet Arşivleri çalışanı, hâlihazırda Cumhurbaşkanlığı Arşiv bölümünde çalışan dostum Vahap Sayın'ı özellikle zikretmek isterim.

Üzerimde emeği sonsuz olan annem ve babam ile çalışmalarım esnasında desteğini her daim gördüğüm eşim Aysel Kılıç'a, kızlarım Beyza, Zehra ve Fatıma'ya çok teşekkür ederim.

# İÇİNDEKİLER

|                                                                                             |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| KISALTMALAR .....                                                                           | vii |
| Giriş .....                                                                                 | 1   |
| 1.1. Kadıaskerlik .....                                                                     | 1   |
| 1.2. Kadıasker Rûznâmçeleri .....                                                           | 5   |
| 1.3. Kadıasker Damadzâde Mustafa Rasih Efendi .....                                         | 9   |
| 1.4. Kadıasker Damadzâde Mustafa Rasih Efendi Rûznâmçesi .....                              | 11  |
| KAYNAKÇA .....                                                                              | 15  |
| ÇEVİRİYAZI METİN .....                                                                      | 17  |
| El-menâsibu'l-ma'ruza 'ale'l-atebetu'l-'aliyyetu's-sultâniyye .....                         | 17  |
| El-menâsibu'l-ma'ruzatü 'ale'l-atebetu'l-'aliyye lî-ecli'lmed ve'l- kasr<br>ve'l-ibkâ ..... | 151 |
| El-menâsibu'l-Mısriyye 'ale'l-'atebetu'l-'aliyyetu's-sultâniyye .....                       | 168 |
| El-medârisü'l-ma'rûzate 'ale'l-'atebetü'l-'aliyyetü's-Sultâniyye .....                      | 178 |
| İndexs.....                                                                                 | 209 |
| Tıpkı Basım.....                                                                            | 255 |

## KISALTMALAR

|            |                                    |
|------------|------------------------------------|
| a.g.e      | Adı geçen eser                     |
| AKR        | Anadolu Kadıaskerliğı Ruznamçeleri |
| c.         | Cilt                               |
| ev.       | eviren                            |
| <i>DİA</i> | Diyanet İslam Ansiklopedisi        |
| Ed.        | Editör                             |
| MA         | Meşihat Arşivi                     |
| MEB        | Milli Eğıtim Bakanlığı             |
| s.         | Sayfa                              |
| S.         | Sayı                               |
| TTK        | Türk Tarih Kurumu                  |
| Vr.        | Varak                              |
| Yay.       | Yayınları                          |

## KAYNAKÇA

### Arşiv Kaynakları

İstanbul Müftülüğü Bâb-ı Meşihat Şeyhülislâmlık Arşivi Anadolu Kadiaskerliği Ruznamçeleri: 438/4

### Kaynak Eserler

- Hezârfen Hüseyin Efendi, *Telhîsü'l-Beyân Fi Kavânîn-i Âl-i Osmân*, Haz. Sevim İlgürel, TTK, Ankara 1998.
- Kânûnâme-i Âl-i Osman*, Haz. Abdulkadir Özcan, Kitabevi, İstanbul 2003.
- Koçi Bey Risalesi*, Haz. Yılmaz Kurt, Akçağ Basım Yay., Ankara 1998.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, c.4, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996.
- Şeyhî Mehmed Efendi, *Vekâyi'ui'l-Fuzalâ Şeyhî'nin Şakâ'ik Zeyli*, c. 2, Ed. Derya Örs, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2018.
- Uşşâkizâde İbrâhim Hasîb Efendi, *Zeyl-i Şakâ'ik Uşşâkizâde'nin Şakâ'ik Zeyli*, Derya Örs, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2017.
- Yusuf Has Hâcib, *Kutadgu Bilig*, Çev. Reşid Rahmeti Arat, TTK, Ankara 1998.
- İlmiye Salnamesi (Osmanlı İlmiye Teşkilatı ve Şeyhülislâmlar), Haz. Seyit Ali Kahraman, Ahmed Neziha Galitekin, Cevdet Dadaş, İşaret Yay., İstanbul 1998.

### Araştırma Eserler

- AFYONCU, Erhan, “Ruznamçe”, *DİA*, c. 35, İstanbul 2008, s. 276-278.
- AKGÜNDÜZ, Murat, *Osmanlı Medreseleri*, Beyan Yayınları, İstanbul 2012.
- AKTEPE, Münir, “Çandarlı Kara Halil Hayreddin Paşa”, *DİA*, c. 8, 1993, s. 214-215.
- AKSOY, Hasan, “Dursun Fakih”, *DİA*, c.10, İstanbul 1994, s. 7-8.
- ALAN, Ercan, *Kadiasker Ruznamçelerine göre XVII. Yüzyılda Rumeli'de Kadılık Müessesesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2015.
- ALAN, Ercan, “Yeni Bir Belgeye Göre XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Mülâzemet Sistemi”, *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, XLIX İstanbul 2017, s. 89-124.
- ATAR, Fahreddin, *İslam Adliye Teşkilâtı Ortaya Çıkışı İşleyişi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979.
- AYDIN, Bilgin; YURDAKUL, İlhami, “Şeyhülislam (Bab-ı Meşihat) Arşivi Defterleri”, *Din ve Hayat, TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi*, Sayı: 24, Yıl: 2015, s. 100-107.
- BALTACI, Câhid, Kâdi-asker Ruznâmçelerinin Tarihi ve Kültürel Ehemmiyeti, *İslam Medeniyeti Mecmuası*, İstanbul 1974, s. 55- 101.
- BAYKARA, Tuncer, “Kaza”, *DİA*, c.25, Ankara 2002, s. 119-120.
- BEYAZIT, Yasemin, *Osmanlı İlmiye Mesleğinde İstihdam (XVI yüzyıl)*, TTK, 2014 Ankara.
- BEYAZIT Yasemin, *Kadiasker Atama Ruznâmçelerinden Çivizade Mehmed Efendi Ruznamçesi*, TTK, Ankara 2018.

- DEMİR, Abdullah, *Şeyhülislam Ebussuud Efendi, Devlet-i Aliyye'nin Büyük Hukukçusu*, Ötüken Yayınları, 2006 İstanbul, s. 35.
- ERÜNSAL, İsmail, "Nuruosmaniye Kütüphanesinde Bulunan Bazı Kazasker Ruznamçeleri", *İslam Medeniyeti Mecmuası*, IV/3, İstanbul 1980.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin, *İslam ve Osmanlı Anayasa Hukukunda Yargı Bağımsızlığı (Anayasa Hukuku Tarihi Açısından Mukayeseli Bir İnceleme)*, Beyan Yayınları, İstanbul 1996.
- GÜNDOĞDU, İsmail, *The Ottoman Ulemâ Group and State of Practicing "Kaza" Authority During the 18th Century*, Basılmamış Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.
- İNALCIK, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, Çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2013.
- İNALCIK, Halil, "Kazasker Defterine Göre Kadılık", Çev. Bülent Arı, *Adalet Kitabı*, Adalet Bakanlığı Yay., Ankara 2007, s. 117-137.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Osmanlı İlmîye Teşkilatında Mülâzemet Sisteminin Önemi ve Rumeli Kadıaskeri Mehmet Efendi Zamanına Ait Mülâzemet Kayıtları", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S.10-11, İÜEF Basımevi, 1983, s. 221-231.
- İPŞİRLİ Mehmet, "Damadzâde Ahmed Efendi", *DİA*, c. 8, 1993 s. 449-450.
- İPŞİRLİ Mehmet, «Feyzullah Efendi, Damadzâde», *DİA*, c. 12, 1995, s. 525-526.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Osmanlı Devleti'nde Kazaskerlik (XVII. yüzyıl Sonuna Kadar)" *TTK, Belleten*, c.LXI, Sayı.232, Ankara 1998, s. 597-699.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Kazasker", *DİA*, c.25, Ankara 2002, s. 140-143.
- İPŞİRLİ, Mehmet, «Minkarizâde Yahyâ Efendi», *DİA*, c. 30, İstanbul 2005, s. 114-115.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Şeyhülislam", *DİA*, c.39, İstanbul 2010, s. 91-96.
- KILIÇ, Cihan, XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı İlmîye Teşkilatında İstihdam Ve Hareket (Anadolu Kadıaskerliği Örneği, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2017.
- KURU, Levent, *Kazasker Ruznamçelerine Göre XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Rumeli'de Kadılık Müessesesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2016.
- SARICAOĞLU, Fikret, "Rûznâme", *DİA*, c. 35, İstanbul 2008, s. 278-281,
- ŞENTOP, Mustafa, *Osmanlı Yargı Sistemi ve Kadıaskerlik*, Klasik Yayınları, İstanbul 2005.
- TANERİ, Aydın, *Türk Devlet Geleneği*, MEB yayınları, İstanbul 1997.
- TURAN, Refik, "Türkiye Selçukluları ve Beylikler Döneminde teşkilat", *Türkler*, c.7. Yeni Türkiye Yayınları, Ed. Hasan Celal Güzel, Ankara 1999, s. 151-168.
- UNAN, Fahri, *Kuruluşundan Günümüze Fatih Külliyesi*, TTK, Ankara 2003.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin İlmîye Teşkilatı*, TTK, Ankara 2014.
- ÜK, Berin, *Anadolu Kazaskerliği 6/1 Nolu Ruznamçe Defterine Göre Anadolu'da Kadılık Kurumu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016.
- ORAL, Ertuğrul, *1177 (1763-1764) tarihli 115 Numaralı Rumel Kadıasker Rûznâmçesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1993.
- ÖZBEK, Zeynep Ayhün, *1-2 Nolu Mülâzemet Defteri (Tahlil Değerlendirme)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- YETİM, Hacer, *1217-1224 Tarihli Mülâzemet Defterleri ve Mülâzemet Süstemi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- YILDIRIM, Muhammed İbrahim, *Heşt Behişt VII. Ketibe, Fatih Sultan Mehmet Devri (1451-1481)*, s. XXXVII, TTK, Ankara 2013.
- YILDIRIMER, Şahban, "İslam Hukukunda Yargıç Etiği", *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, ISSN: 1308-9633, S. VIII. 2012, s. 33- 50.